

Za Jiřím Pavelčíkem

V sobotu 25. dubna 2020 zemřel ve věku 86 let PhDr. Jiří Pavelčík, CSc., archeolog a etnograf, vysokoškolský pedagog. Narodil se 11. března 1934 v Brně, vysokoškolská studia archeologie a etnografie absolvoval na Filozofické fakultě v Bratislavě a v Brně. Poté dlouhodobě působil v opavské expozituře Archeologického ústavu ČSAV Brno, z toho v letech 1971–1990 jako vedoucí pracoviště. Na Opavsku také prováděl řadu zejména záchranných výzkumů. V letech 1992–1995 působil v Památkovém ústavu Ostrava a od poloviny devadesátých let do roku 1999 jako vedoucí archeologického oddělení ve Slovákém muzeu. Byl zakladatelem Československé společnosti archeologické a dlouholetým předsedou pobočky pro severní Moravu a Slezsko, rovněž odborné skupiny pro neolit a eneolit Moravy a Slezska. Jako externista přednášel na pedagogic-

kých fakultách v Ostravě a v Brně a na katedře historie Ostravské univerzity.

I v době opavského působení jsou s jeho jménem spojeny také archeologické výzkumy na Uherskohradištsku a Uherskobrodsku, z nichž uvedme kupř. v roce 1963 záchranu a zpracování druhé části tzv. drslavického pokladu, obsahujícího na pět set bronzových předmětů, anebo v sedmdesátých letech výzkum eneolitického sídliště Uherský Brod–Kyčkov a Havřice – cihelna.

V plné šíři mohl rozvinout archeologické aktivity na Slovácku v době svého působení ve Slovákém muzeu. Z významných mediálně sledovaných počinů připomeňme archeologický výzkum tzv. Králova stolu u Modré v roce 1996 a o rok později výzkum krypty uherskohradištského kostela sv. Františka Xaverského.

Výsledky desítek výzkumů publikoval vedle sborníku Slovácko v řadě dalších

odborných periodik, zejm. Přehledu výzkumů Archeologického ústavu AV Brno, Archeologických rozhledech, Archeologických studijních materiálech, Památkách archeologických, Pravěku a v mnoha dalších.

Jiří Pavelčík je rovněž nepřehlédnutelnou postavou slováckého národopisu, a to zejména jako organizátor a publicista. V Opavě stál u zrodu Svobodné slovácké obce Výhonek, což je podnes činné sdružení zájemců o slovácký folklor na Opavsku, v Uherském Brodě spoluzakládal Klub Štěpánů a byl dlouholetým členem jeho výboru a klubovým kronikářem, navštěvoval místa s živou lidovou tradicí a z bohatství svých vědomostí i prožitků čerpal ke svým statím po léta publikovaných zejména v časopise Malovaný kraj, jehož redakční rady byl dlouholetým členem, i v dalším regionálním tisku.

S Jiřím Pavelčíkem opustila Slovácko další ze vzdělaných a činorodých osobností, popularizátor, který dovedl vědu vyprávět jako zajímavý příběh a podněcoval tak zájem o poznávání minulosti u každého, kdo chtěl a uměl naslouchat.

Dodejme ještě, že pocházel z významného vlčnovského rodu. Jeho otcem byl RNDr. Jan Pavelčík, CSc. (1906–1990), antropolog, archeolog, etnograf a dlouholetý ředitel Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě, od jehož úmrtí 18. června uplynulo 30 let. Jiřího dědeček, otec Janův, Jura Pavelčík, plukovník rakouské armády, patřil v první polovině 20. století ke kruhu osobností soustředěných kolem uherskobrodského muzea a byl blízkým přítelem malíře Joži Uprky v době malířova působení ve Vlčnově. Otec tohoto Jury Pavelčíka, vlčnovský sedlák Šimon Pavelčík, pronajal v roce 1862 ve Vlčnově malíři Jožovi Uprkovi stodolu, v níž následujících pět let vznikala nejslavnější Uprkův obraz Jízda králů ve Vlčnově.

Jiří Jilík

Významné životní jubileum archeologa Ludka Galušky

Šedesátka je relativně často vnímána jako jakýsi bod zlomu, kdy se řada „nositelů“ tohoto čísla postupně loučí se svými profesionálními aktivitami a vzhlíží k následující fázi své životní pouti s nadějí na důstojný odpočinek se všemi k tomu náležejícími požitky a benefity. Tato vize, jakkoliv možná příjemná, se ovšem nijak netýká našeho jubilanta. Luděk, zrající jako víno, dokazuje, že věk není u něj rozhodujícím faktorem. Rodák z Uherského Hradiště (22. února 1960), bytostně spjatý s regionem Slovácka, jenž našel v archeologii své celoživotní poslání, je neustále činný jak v terénu, tak i v teoretickém bádání. Dovede totiž skloubit náročné a s patričnou akribií prováděné výzkumy (podpořené i výtvarnými předpoklady) s vysokou úrovní svých vědeckých výstupů; to není samozřejmostí, ne každý archeolog je toho schopen. Cesta k dosažení této mety však není jednoduchá, vyžaduje nezměrné úsilí, zápal pro věc, přející prostředí a v neposlední řadě i nadání. Myslím, že všechny uvedené základní atributy jsou pro Ludka signifikantní.

Láska k historii obecně a rodného kraje zvláště, jej po absolvování gymnázia v Uherském Hradišti přivedla na Univerzitu Komenského v Bratislavě, její Filozofickou fakultu, kde se v roce 1979 zapsal na obor archeologie v rámci katedry všeobecných dějin a archeologie. Bylo svým způsobem přirozené, že se zaměřil na rané středověké období, zejména pak problematiku Velké Moravy, jež se stala i tématem jeho diplomové práce jako podmínky pro úspěšné zakončení studia v roce 1983. Fenomén Velké Moravy v té době výrazně rezonoval jak v odborné, tak i laické veřejnosti a staroměstsko-uherskohradištská aglomerace, vedle jiných významných lokalit, nabízel v tomto směru opravdu velké možnosti. Pro mladého absolventa bylo úspěchem i štěstím, že byl ihned po promoci přijat na pozici archeologa do Moravského muzea

v Brně, kde po boku jednoho z nejvýznamnějších protagonistů velkomoravské epochy a dlouholetého vedoucího výzkumů ve Starém Městě Viléma Hrubého mohl pracovat na velkých projektech slovanské archeologie. Že to byl zdařilý kariéerní vstup, svědčí nejen jeho kvalitní publikační prvotiny, ale i skutečnost, že po náhlém odchodu svého mentora byl v roce 1986 jmenován vedoucím slovanského oddělení Archeologického ústavu Moravského muzea a v této pozici působí v podstatě dodnes.

Postupem doby se vypracoval v předního znalce a uznávaného odborníka v oblasti slovanské archeologie, sledujícího široké spektrum tematických okruhů od příchodu Slovanů až po období nastupujícího vrcholného středověku. Jeho práce jsou vyhledávány nejen domácí vědeckou komunitou, ale značný ohlas mají i v zahraničí, zejména pak ve středoevropském prostoru. Nelze na tomto místě vyjmenovat a sumarizovat všechny jeho publikační výstupy (články, studie, recenze, zprávy), zmínit však musíme alespoň některé významné monografie, mající nadčasový význam, v nichž postupně zhodnotil a prezentoval své dlouholeté badatelské úsilí. Nepochybně k nim náleží *Uherské Hradiště-Sady – křesťanské centrum říše Velkomoravské* (Brno 1996), *Slované – doteky*

předků. O životě na Moravě v 6. – 10. století (Brno 2004), *Hledání původu. Od avarských bronzů ke zlatu Velké Moravy* (Brno 2013) anebo *Slované – stopy předků. O Moravě v 6. – 10. století* (Brno 2017). Mimo to se podílel a i nadále podílí na celé řadě odborných projektů, redakci sborníků, pořádání konferencí, přednášek, výstav, expozic apod. Během této tvůrčí činnosti ovšem nezapomínal ani na svůj nezbytný a vyžadovaný vědecký růst. Na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně získal v roce 1993 titul kandidáta věd a v roce 2006 obdržel na základě habilitačního řízení na téže instituci docenturu; i to mu umožnilo podílet se na výuce v rámci Ústavu archeologie a muzeologie, kde se stal, stejně jako na Slezské univerzitě v Opavě, rovněž členem oborové komise doktorandského studia. Potřeby oboru vedly v roce 2015 vedení Moravského zemského muzea k rozhodnutí zřídit v Uherském Hradišti jako integrální součást svého Archeologického ústavu Centrum slovanské archeologie, jehož vedoucím se zákonitě nemohl stát nikdo jiný než milý jubilant. Tato jistá decentralizace mu umožnila být v přirozeném dotyku s regionem, který zkoumá, mít bezprostřední kontakt s archeologickým materiálem a v neposlední řadě mu poskytla i větší klid na vlastní teoretickou práci.

Luděk Galuška patří k badatelům majícím niternou potřebu sdělovat získané poznatky co nejširšímu spektru posluchačů. Jako rozený popularizátor dovede zaujmout, velmi dobře komunikovat a sdělnou formou prezentovat i složité vědecké problémy; to je pro zviditelnění archeologie věc nesmírně důležitá. Stál u zrodu dnes již proslulého Archeoskanzeny v Modré, participuje na televizních i filmových scénářích, rozhlasových relacích atd.; jeho aktivity směrem k různorodému publiku jsou skutečně udivující. Není tedy v žádném případě suchopárný vědec, ba naopak, je vynikající společník (mimo jiné i znamenitý hráč na kytaru a banjo) a vyhledávaný partner, zkrátka lidsky všestranně vyrovnaná osobnost, člověk,

jehož dlouholetého přátelství si velmi vážím. Jsem přesvědčen, že ve službách české a moravské archeologie (ale nejen jí) odvede ještě velký kus kvalitní práce (vím, že v současnosti připravuje zhodnocení jednoho z největších sběrných mladohradištních pohřebišť na Moravě kolem chrámového komplexu na Sadské výšině) a dočkáme se dalších stěžejních výstupů směřovaných k slovanské problematice. V tomto úsilí si mu dovoluji popřát nejen za sebe, ale jistě i za celou archeologickou obec stálé zdraví, neutuchající invenci, klid, pohodu a skvělé rodinné zázemí. Ludku, do budoucna jen vše dobré!

Mnogaja ljeta. Ad multos annos!

Pavel Kouřil

Stručné laudatio na Lumíra Poláčka

Dne 5. listopadu 2020 oslavil šedesáté narozeniny ředitel Archeologického ústavu Akademie věd ČR v Brně, PhDr. Lumír Poláček, CSc.

Lumír Poláček je nejen badatel v oblasti archeologie, rozkročený mezi zájmem o Velkou Moravu a středověkou castelologii. Lumíra zajímá sport, obecná historie a vlastivěda, a také kultura a umění. Možná

právě proto jsme se už během jeho studia na gymnáziu a později na Filozofické fakultě tehdejší Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně mohli s Lumírem seznámit jako s aktivním mladým badatelem, který na kopci nad Újezdem u Tišnova „vykopal“ svůj vlastní hrad. Slovo „hrádek“ se poté jeho přičiněním stalo jedním z klíčových pojmů vlastivědného kroužku gymnázia na Lerchově ulici v Brně, vedeného češtinářkou a latinářkou Janou Koudelkovou. Šlo o uskupení, díky němuž jsme v osmdesátých letech mohli společně procestovat celou řadu zajímavých historických lokalit v celé tehdejší republice. Vzhledem k různorodému zaměření členů uvedeného uskupení jsme navíc mohli již v mladém věku vstřebávat základní principy interdisciplinárního přístupu k badatelské činnosti. Není náhodou, že Lumír Poláček se postupně stal jednou z vůdčích osobností tohoto kroužku, jehož jádro se ostatně schází i v současnosti.

Ne všichni budoucí archeologové mají možnost si již během studia vykopat vlastní hrad. Výzkum drobného šlechtického sídla v Újezdu u Tišnova Lumíru Poláčkovi v osmdesátých letech 20. století otevřel okno do světa historické archeologie, kterou v té době na Moravě reprezentoval především Vladimír Nekuda a po něm například Zdeněk Měřínský. Nikoliv náhodou se jeho diplomová práce jmenovala „Nejstarší osídlení pravobřežního okolí horní Svatky“. Zároveň mu bylo umožněno výsledky své práce publikovat na stránkách odborných časopisů: Vlastivědného věstníku moravského a periodického sborníku *Archeologia historica*. Dobře poznat terénní práci archeologa mu umožnilo také několikaleté působení v muzeu v Třebíči, resp. v Moravských Budějovicích. Pohlédneme-li na bibliografii z té doby, je zřejmé, že měl Lumír Poláček v průběhu svého pobytu na západní Moravě možnost setkat se s velmi rozmanitými badatelskými úkoly. Zkoumal městskou profánní i sakrální architekturu, venkovskou sídelní architekturu i drobná feudální sídla, bádala

o mladohradištním osídlení, stejně jako o historii raněnovověkého zámku v Moravských Budějovicích. Podobně jako „újezdskou etapu“ uzavírala magisterská práce na filozofické fakultě, výzkumy na Třebíčsku a Moravskobudějovicku zúročil Lumír Poláček disertací „Vývoj mladohradištního osídlení jihozápadní Moravy“.

Politické proměny přelomu osmdesátých a devadesátých let umožnily Lumíru Poláčkovi také vyjet na zahraniční archeologické lokality. V Gars-Thunau na řece Kampu v Dolních Rakousích se v té době zkoumalo raně středověké slovanské sídliště. To již byl krok k jeho budoucímu zájmu o období Velké Moravy, který jej roku 1992 dovedl do Archeologického ústavu v Brně a konkrétně na starou archeologickou základnu na Valech u Mikulčic. Od této chvíle se zásadním způsobem mění předmět Poláčkova výzkumu. Pro první léta jeho působení v Mikulčicích bylo typické, že musel nejdříve náležitým způsobem definovat dosažený stav výzkumu a získat přehled o nálezové archeologické situaci i o interpretaci jednotlivých nálezů. Poté bylo zapotřebí provést revizi některých výzkumných lokalit a jejich výkladů. Oč intenzivněji se zde totiž po několika předchozích desetiletích kopal, o to pomaleji byly nálezy tříděny, dokumentovány a interpretovány. Své výzkumy z tohoto období Poláček vtiskl do několika řad převážně německojazyčných publikací, nesoucích názvy „Internationale Tagungen“, „Studien zum Burgwall von Mikulčice“ nebo „Flussarchäologie in Mikulčice“.

Pravděpodobně nejdramatičtější okamžik v Lumírově životě nastal v noci 25. září 2007, kdy došlo k požáru staré archeologické základny v Mikulčicích. Byl zmařen jeden lidský život a bylo nenahraditelně zničeno množství archeologických nálezů dokumentujících terénní výzkumy, které byly v těchto místech prováděny od roku 1954. Tragická událost však přece jen přinesla i některá pozitiva. Především se ukázalo, že ve snaze zachránit co nejvíce z předmětů, které byly

odkrývány na požářišti, mohou spolupracovat i instituce, které na sebe jinak pohlížejí s určitou nedůvěrou a nesmiřitelně soutěží o „rivové“ body a tím i o peníze ze státního rozpočtu. Ve snaze sanovat a konzervovat archeologické nálezy byly dokonce využity některé nové metody, ve velkém se pracovalo s digitalizací. Zanedlouho navíc začala vznikat nová archeologická základna na nedaleké „písečné duně“ v místech nazývaných Trapíkov, díky níž získal Archeologický ústav v Mikulčicích zázemí, jež je s tím původním zcela nesrovnatelné.

Budování výzkumného střediska v Mikulčicích-Trapíkově umožnilo Lumíru Poláčkovi a jeho týmu koncentrovat se na některé nové přístupy. Vedle klasických mikulčických témat, jakými po léta byla archeologie sakrálních staveb nebo výzkum sociální struktury velkomoravské společnosti na základě analýzy její hmotné kultury, se mikulčičtí kolegové začali ve větší míře zabývat říční archeologií, dendrologií, paleobotanikou nebo paleoekologií. Vedle toho se Poláčkova aktivita posunula i dalším směrem. Ojedinelá architektura výzkumného centra po jeho otevření v roce 2013 umožnila rozvinout četné kulturní činnosti, jež jsou charakterizovány archeologií, architekturou a hudbou a zosobňovány archeologem Lumírem Poláčkem, architektem Petrem Pelčákem a hudebníkem Janem Čižmářem. Zdejší večery Hudební archeologie již dávno přesáhly regionální ráz a do Mikulčic přivedly hudebníky ze všech koutů Evropy. Nezanikly ani poté, co se roku 2017 Lumír Poláček stal ředitelem Archeologického ústavu v Brně a svou pozornost proto musel kromě Mikulčic věnovat administrativě i dalším pracovištím řízeným ústavem. Názvy Poláčkových grantů i publikací z tohoto období navíc dosvědčují, že na prahu své šedesátky dospěl ke zralému syntetizujícímu pohledu nejen na lokalitu v Mikulčicích a její genius loci, nýbrž i na duchovní a kulturní kořeny naší země.

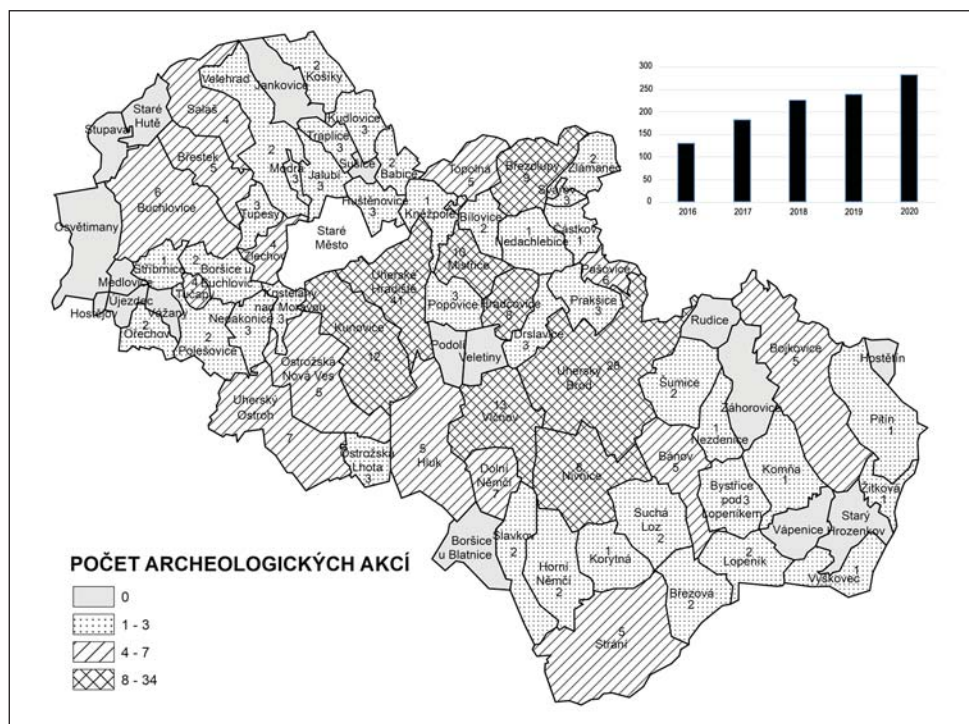
Tomáš Knoz

Záchranné archeologické výzkumy Slováckého muzea v roce 2020

Archeologické oddělení Slováckého muzea v Uherském Hradišti je pověřeno Akademií věd ČR prováděním archeologických výzkumů a ochranou archeologických památek na okrese Uherské Hradiště. Pod územní působnost Slováckého muzea tedy spadá celkem 77 obcí v okrese Uherské Hradiště (s výzkumnou prioritou Moravského zemského muzea pro katastr Starého Města u Uherského Hradiště). V roce 2020 realizovalo Slovácké muzeum na základě ohlášení stavební činnosti na území s archeologickými nálezy celkem 283 archeologických akcí. Podle typu stavebníka lze archeologické akce rozdělit na dva základní typy, a to akce, kdy stavebníkem je právnická osoba nebo fyzická osoba podnikající, a akce, kdy stavebníkem je fyzická osoba. Tzv. neinvestičních akcí, kdy stavebníkem byla fyzická osoba, realizovalo Slovácké muzeum celkem 11, investičních akcí, jejichž stavební-

kem byla právnická osoba, bylo realizováno v roce 2020 celkem 271. Jedna akce proběhla v souvislosti se stavebními aktivitami Slováckého muzea. Stejně jako v minulých letech bylo největší množství akcí realizováno na území města Uherské Hradiště (celkem 41 akcí¹) a města Uherský Brod (celkem 28 akcí²). Průměrně vychází na jednu obec 3,7 realizované akce, v 17 obcích (tj. 22 %) nebyla realizována archeologická akce žádná.

Ve srovnání s rokem 2019 dochází k meziročnímu nárůstu celkového počtu akcí o 18 %. Tento trend převyšuje celostátní statistiku vývoje stavební produkce v roce 2019, která vykázala meziroční pokles o 7,7%. Z pohledu archeologické památkové péče vyznívá tento údaj podobně jako v loňském roce příznivě, neboť je dán zvyšujícím se poměrem ohlášených stavebních akcí na území s archeologickými výzkumy vůči realizovaným stavebním akcím. I přes příznivý stabilní nárůst počtu realizovaných akcí má současná situace k ideálnímu

Obr. 1. Přehled obcí okresu Uherské Hradiště s počtem archeologických akcí. Autor T. Chrástek.

poměru 1:1 stále daleko. Dalším poměrně negativním faktorem je klesající počet neinvestičních akcí, z aktuálních dat je patrné, že individuální výstavba rodinných domů není v okrese Uherské Hradiště téměř vůbec archeologicky evidována.

Z pohledu realizačního lze potom archeologické akce rozdělit na ty, jež proběhly formou archeologického dohledu (negativní) a při nichž bylo zjištěno porušení archeologických situací a bylo nutné přistoupit k vlastnímu záchrannému archeologickému výzkumu (akce pozitivní). Pozitivních akcí proběhlo v roce 2020 celkem 6.

Buchlovice „Loučky“

V roce 2020 pokračoval záchranný archeologický výzkum rozsáhlého sídliště kultury s lineární keramikou v poloze Buchlovice – „Loučky“, který vyvolala výstavba a zasíťování nového bytového komplexu „Zelený dvůr“. Výzkum navazoval na předchozí sezónu, při které byly dokumentovány zahloubené objekty a kulturní vrstva především v liniových výkopech pro kanalizaci a další inženýrské sítě (Bartík, Novotný 2020, 145–146). V roce 2020 pro-

běhl v prostoru severně od bytového komplexu také rozsáhlejší plošný odkryv realizovaný v souvislosti s výstavbou parkoviště (obr. 2). Na ploše o rozloze 868 m² se podařilo zdokumentovat dalších 10 zahloubených objektů. Po typologické stránce šlo o rozsáhlý hliník, zásobní jámu, čtyři sloupové jámy a dva sídlištní objekty bez bližší funkční specifikace. Částečně byly prozkoumány také dvě protáhlé stavební jámy orientované v ose SV–JZ, které obsahovaly větší množství archeologických nálezů. Na povrchu výplně jedné ze stavebních jam byla objevena i výrazná kumulace fragmentů keramických nádob. Přestože se zde pozůstatky po nadzemních konstrukcích dochovaly jen značně torzovitě, predikováno mohou být v tomto prostoru nejméně dva stavební komplexy. Profily dalších tří objektů byly zjištěny v SZ stěně odtěžené plochy (dvě sídlištní a jedna sloupová jáma). Poslední stavební aktivitou na lokalitě se stala v létě 2020 výstavba chodníků a nové příjezdové komunikace k bytovému komplexu. V rámci terénních úprav však došlo jen k minimálním skrývkám, a naopak k navázení terénu, díky čemuž nedošlo k narušení dalších objektů.

Obr. 2. Buchlovice – „Loučky“. Pohled na začištěné archeologické objekty v severní části lokality. Foto J. Bartík.

Buchlovice „ul. Masarykova“

Menší záchranný výzkum vyvolala výstavba parkovacího stání v zahradě domu čp. 592 na ul. Masarykova v Buchlovicích. Při kopání základů obvodových zdí zde došlo k narušení 45–60 cm mocného kulturního souvrství obsahujícího nálezy kultury popelnicových polí, reprezentované kromě fragmentů keramických nádob a ostatní kamenné industrie velkým množstvím do oranžova vypálených hrudek mazanice. Na základě zdokumentované stratigrafické situace bylo možné na profilech výkopů vyčlenit tři vrstvy s pravěkými nálezy. Nejbohatší byla jednoznačně prostřední, tmavě hnědošedá jílovitá vrstva, která obsahovala roztroušené hrudky mazanice s početnými otisky konstrukčních prvků, které místy tvořily i výrazné kumulace. Zahloubené objekty nebyly vzhledem k limitované ploše výzkumu, omezující se pouze na výkopy základových pasů, identifikovány. Přesto můžeme v blízkém okolí předpokládat existenci nadzemní stavby dřevohliněné konstrukce, která zanikla požárem a z jejíž destrukce pocházejí zmíněné nálezy mazanice. Pravěké osídlení nebylo v tomto prostoru doposud známo, a to i přesto, že se nachází v hustě zastavěné oblasti. Je vysoce pravděpodobné, že nově objevená poloha souvisí s již dříve doloženým pravěkým osídlením v zahradách rodinných domů na ulicích „K Buchlovu“ a „Helštýn“ (sdělení M. Žizlavský, J. Novotný).

Kostelany nad Moravou „Roztoky“

V souvislosti s rozšířením výrobní a skladovací haly společnosti LA FOOD s.r.o. proběhl v trati Kostelany – „Roztoky“ záchranný archeologický výzkum, při kterém se podařilo odkrýt část sídliště kultury s lineární keramikou. Odkryv navazoval na předchozí záchranný výzkum realizovaný před výstavbou původní výrobní haly v roce 2016, při které bylo doloženo osídlení z období kultury s MMK, KPP, doby laténské a raného středověku (Chrástek, Bartík,

Novotný 2017, 188). Archeologické doklady lidských aktivit jsou odtud známy ovšem už díky povrchovým sběrům V. Hrubého ze čtyřicátých let 20. století (Vaškových, Menoušková 2005, 114).

Před zahájením samotného archeologického výzkumu proběhla na zájmové ploše geofyzikální prospekce, jejímž cílem bylo ověřit v dotčeném prostoru výskyt anomálií interpretovatelných jako potenciální archeologické objekty a napomoci tak lépe naplánovat rozsah a postup prací. Na výsledném magnetogramu se potvrdila přítomnost více jak dvou desítek zřetelných anomálií (Tencer, Milo 2020). Na základě jejich plošné distribuce došlo následně k vytyčení celkem 12 sektorů (označeny písmeny A–L), v rámci nichž byla plocha blíže zkoumána (obr. 3) a kde se i charakter skrývky přizpůsobil výskytu archeologických situací. S ohledem na písčité charakter výplní objektů bylo přikročeno k jejich kompletnímu přesívání na katra s velikostí ok 8 mm. Aplikace této metody umožnila získat i předměty velmi drobných rozměrů, které by běžným překopáváním unikly.

Výzkumem v roce 2020 bylo zdokumentováno celkem 97 objektů. Po typologické stránce dominují především drobné kúlové jámy, které doplňuje několik rozměrnějších sloupových jam a menších i větších jam sídlištního rázu bez bližší funkční specifikace. Pouze v případě sektoru C lze u objektů 533–535 předpokládat, že mohly sloužit jako stavební jámy a byly tak součástí stavebního komplexu. Tomu by nasvědčovala i plošná distribuce povrchových nálezů jižně od zmíněných objektů, která v prostoru orientovaném v ose SV–JV nevykazuje na rozdíl od zbytku plochy žádnou koncentraci, a prostor je téměř prázdný (velikost cca 18×5,5 m). Tento jev může poukazovat na určitý systém v manipulaci se sídlištním odpadem a může zde indikovat existenci nadzemní stavby, v rámci které nebyl kumulován odpad. Kompletní půdorys dlouhého domu se zde ovšem nedochoval. S jeho

Obr. 3. Kostelany nad Moravou – „Roztoky“. Letecký snímek lokality v průběhu záchranného archeologického výzkumu. Foto T. Chrástek.

existenci můžeme teoreticky spojovat jen několik sloupových jam, a to především linii tvořenou trojicí jam 543, 545 a 570, která se nachází v jižní části volného prostoru. Z chronologického hlediska můžeme všechny zahloubené objekty obsahující archeologický materiál datovat do mladšího stupně kultury s lineární keramikou. S touto fází osídlení pak mohou souviset i některé další kůlové a sloupové jámy, které nebyly pro absenci materiálu blíže datovány.

Staré Město „Špitálky“

Mezi lety 1949–1950 provedl J. Poulík (1955) záchranný archeologický výzkum v poloze Staré Město – „Špitálky“, při kterém se mu podařilo prozkoumat ohrazený sakrální areál s pozůstatky velkomoravského kostela a menším kostrovým pohřebištem s více jak čtyřmi desítkami hrobů. Kostel a jeho bezprostřední okolí se posléze staly součástí národní kulturní památky. V souvislosti s její komplexní revitalizací zde provedli archeologové Slováckého muzea v roce 2020 nový zjišťovací výzkum, který se zaměřil na prostor severně od základů kostela (obr. 4). Výzkum prokázal, že církevní areál

Obr. 4. Staré Město – „Špitálky“. Pohled na nově odkrytou plochu po dokončení archeologického výzkumu. Foto J. Bartík.

ani pohřebiště tímto směrem nepokračují. Zdokumentovat se však podařilo intenzivní pravěké osídlení. Celkem bylo odkryto 214 zahloubených objektů a 5 rozměrnějších recentních zásahů vyplněných stavebním odpadem. Nejstarší doklady osídlení na nově prozkoumané ploše můžeme datovat do mladšího stupně kultury s moravskou malovanou keramikou. Doloženy zde byly dále aktivity z pozdního eneolitu reprezentované hrobem kultury se šňůrovou

keramikou (obr. 5) a také z doby popelníkových polí. Tento chronologický horizont reprezentuje několik sídlištních jam a mohly by s ním souviset i dva hypotetické půdorysy nadzemních staveb tvořené sloupovými jámami a žlabovitými objekty. Objeven byl také jeden jámový žárový hrob, který však neobsahoval kromě spálených lidských kostí žádné milodary, jež by umožnily jeho bližší datování. V souvislosti s komplexní revitalizací prostoru národní kulturní památky budou některé nově zjištěné struktury prezentovány široké veřejnosti nejen formou informačních panelů, ale i vyznačením přímo v terénu. Lokalitě se tak po mnoha letech dostane, s ohledem na její historický význam, náležitě míry ochrany a prezentace v celém jejím rozsahu.

Obr. 5. Staré Město – „Špitálky“. Jaroslav Bartík a Barbora Zrůnová při vyzvedávání keramických nádob z pozdně eneolitického hrobu. Foto T. Chrástek.

Uherské Hradiště, k. ú. Míkovice nad Olšavou „ul. Radovy“

Od podzimu 2019 do jara 2020 probíhala v centrální části Míkovic rekonstrukce kanalizační stoky a následně i povrchu silniční komunikace. V souvislosti s touto stavební aktivitou byly prováděny pravidelné dohledy liniových výkopů a skrývek, které vyústily i v menší záchranný výzkum. Pozitivní archeologické situace byly zjištěny v ulici Radovy, a to v prostoru mezi domy čp. 110 a 244. Na profilech výkopů pro kanalizaci

se podařilo zdokumentovat tři poškozené objekty zahloubené do podložní spraše. Jednalo se o sídlištní (obr. 6), zásobní a drobnou kůlovou jámu. Dva z objektů poskytly archeologický materiál v podobě drobných hrudek mazanice, zlomků zvířecích kostí a keramiky, která umožňuje jejich datování rámcově do mladšího stupně kultury s lineární keramikou.

Obr. 6. Míkovice – ul. Radovy. Pohled na jeden z porušených neolitických objektů. Foto J. Bartík.

Uherské Hradiště „ul. Jiráskova“

V souvislosti s výstavbou nového rodinného domu proběhl na jaře 2020 menší záchranný archeologický výzkum v centru Uherského Hradiště na ulici Jiráskova, čp. 312. Při bagrování jámy pro založení stavby došlo k narušení archeologických situací z období novověku. Výzkum byl zaměřen především na začištění profilů stavební jámy a dokumentaci stratigrafické situace. Na východním profilu se podařilo zachytit okraj rozsáhlé terénní deprese vyplněné vrstvami navážek a ve spodních partiích také sekvencí plastických jíílů se stopami po zavodnění. Profil deprese byl dokumentován do hloubky 2,5 m od aktuální úrovně terénu, dno deprese však nebylo identifikováno a pokračovalo níže pod úroveň základů stavby (obr. 7). Nálezovou situaci lze pravděpodobně interpretovat jako břeh laguny, která se nacházela v prostoru mezi středověkým a novověkým bastionovým opevněním města. Tato laguna vznikla postupným zánikem říčních ramen obklopujících původně celý

Obr. 7. Uherské Hradiště – ul. Jiráskova. Pohled na profil zasypané laguny. Foto J. Bartík.

ostrov sv. Jiří a vidět ji můžeme i na některých vedutách města. Uvedená říční ramena měla původně také fortifikační funkci, se slábnutím významu opevnění a rozšířením zástavby mimo historické jádro však docházelo v průběhu 18.–19. století k jejich postupnému zasypávání. Navážkové vrstvy v zásepě laguny obsahovaly stavební suť, fragmenty keramických i skleněných nádob a kachlů, zvířecí kosti a další běžné složky odpadu z výše uvedeného období. V severovýchodním rohu stavební jámy se podařilo zdokumentovat pozůstatky kvadratického objektu s výdřevou, který se zahluboval do již zasypané laguny. Objekt patrně sloužil jako jímka a posléze jako odpadní jáma. V jižním a západním profilu stavební jámy bylo objeveno ještě několik dřevěných zahrocených kůlů různé velikosti, které byly zaraženy do podložního plastického jílu. Nebyla však zjištěna žádná prostorová souvislost vykazující známky určitého druhu konstrukce, spíše se jedná o zbytky zpevnění břehu laguny či pilotáž předchozí zástavby.

Poznámky:

- 1 K. ú. Uherské Hradiště 21 akcí, k. ú. Jarošov 4 akce, k. ú. Mařatice 4 akce, k. ú. Míkovice 5 akcí, k. ú. Sady 5 akcí, k. ú. Věsky 3 akce.

- 2 K. ú. Uherský Brod 21 akcí, k. ú. Maršov 1 akce, k. ú. Těšov 4 akce, k. ú. Újezdec u Luhačovic 2 akce.

Literatura:

- B a r t í k, Jaroslav a N o v o t n ý, Jiří, 2020. Buchlovce (okr. Uherské Hradiště). *Přehled výzkumů* 61(1), 145–146.
- C h r á s t e k, Tomáš, B a r t í k, Jaroslav a N o v o t n ý, Jiří, 2017. Záchrané archeologické výzkumy Slováckého muzea v roce 2016. *Slovácko* 58, 187–190.
- P o u l í k, Josef, 1955. Nález kostela z doby říše velkomoravské v trati „Špitálky“ ve Starém Městě. *Památky archeologické* 47, 307–351.
- T e n c e r, Tomáš a M i l o, Peter, 2020. *Správa o geofyzikálním priekume. Geomagnetická prospekcia. Kostelany nad Moravou – „Roztoky“*. Zpráva č. 20004 uložená v archivu archeologického oddělení Slováckého muzea.
- V a š k o v ý c h, Miroslav a M e n o u š k o v á, Dana, 2005. Doklady archeologického osídlení středního Pomoraví. Soupis nalezišť z katastrů obcí Babice, Huštěnovice, Jarošov, Kněžpole, Kostelany nad Moravou, Kunovice, Mařatice, Míkovice, Nedakonice, Ostrožská Nová Ves, Polešovice, Spytihněv, Topolná, Uherský Ostroh, Věsky. *Slovácko* 46, 109–141.

*Tomáš Chrástek, Jaroslav Bartík,
Dana Menoušková, Jiří Novotný*